

สรุปผลการศึกษาวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลของการศึกษา

จากการศึกษาค้นคว้ามีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาว่า นโยบายงานด้านกิจการพลเรือนของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ซึ่งนำไปปฏิบัติโดยกองอำนวยการ รักษาความมั่นคงภายใน ภาค 3 ในพื้นที่ศึกษาของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน (กอ.รมน.จว.น.น.) ในส่วนที่เกี่ยวกับการอบรมและจัดตั้งมวลชนให้มีความรู้ความเข้าใจ เชื่อถือและศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้การศึกษาอบรมแก่ประชาชน ข้าราชการ ทุกระดับ และสามารถนำไปปฏิบัติ และขยายผลไปสู่ประชาชนอย่างทั่วถึงและถูกต้อง การให้ความช่วยเหลือประชาชนให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ และต้องการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม เพื่อส่วนรวมของชุมชนของตนนั้น จะมีส่วนเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทางการเมืองของไทยอย่างไร เพียงใด และมาตรฐานต่าง ๆ ที่ กอ.รมน. ภาค 3 ได้ดำเนินการไปในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานด้านกิจการพลเรือนนั้น มีส่วนช่วยส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยหรือไม่ อย่างไร เพียงใด

ในการศึกษาดังกล่าว เป็นการศึกษาถึงบทบาทของทหารที่มีต่อการพัฒนาทางการเมืองที่เน้นเฉพาะบทบาทด้านงานกิจการพลเรือนของ กอ.รมน.ภาค 3 ซึ่งผลของการวิเคราะห์ผู้ศึกษาสามารถวิเคราะห์ถึงเนื้อหาสำคัญได้ 5 ประการ คือ

1. การวิเคราะห์สรุปแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทใหม่ของทหารกับการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาทางการเมืองการมีส่วนร่วมช่วยส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยและความร่วมมือกับฝ่ายพลเรือนในการพัฒนาประเทศ

2. งานกิจการพลเรือนของทหารและการดำเนินงานด้านกิจการพลเรือนของทหารในพื้นที่ กอ.รมน.ภาค 3 ซึ่งผู้ศึกษานำไปศึกษาในพื้นที่ของ กอ.รมน.จังหวัดน่าน (กอ.รมน.จว.น.น.)

3. การดำเนินงานตามนโยบายกิจการพลเรือนของ กอ.รมน.ภาค 3 เกี่ยวกับการให้การศึกษาอบรมและจัดตั้งกลุ่มมวลชนต่าง ๆ

4. ผลของการดำเนินงานตามนโยบายกิจการพลเรือนของ กอ.รมน. ภาค 3 ในส่วนที่เป็นผลกระทบของการอบรมและจัดตั้งมวลชนเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจและศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ต่อการพัฒนาประชาธิปไตย และผลต่อการพัฒนาทางการเมืองในความหมายอื่น ๆ ด้วย

5. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของ กอ.รมน.ภาค 3 ในอนาคต

การวิเคราะห์สรุปเกี่ยวกับบทบาทใหม่ของทหารกับการพัฒนาประเทศและความร่วมมือกับฝ่ายพลเรือนในการพัฒนาประเทศ

กล่าวได้ว่าบทบาทของทหารไทยในทางการเมือง นั้นมีมาตั้งแต่การร่วมกันก่อการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครอง เมื่อปี 2475 ที่สามารถเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาได้สำเร็จ ในครั้งนั้นจะเห็นได้ว่าทหารไทยมีบทบาทในการเข้ามาผลักดันให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองในลักษณะต่าง ๆ มาโดยตลอด ที่จะสถาปนาระบบการปกครองให้เป็นไปในแนวทางประชาธิปไตย ดังเช่นนานาอารยประเทศอื่น ๆ

หากแต่ภายหลังต่อมาเป็นที่น่าเสียดายที่ว่าบทบาทดังกล่าว ของทหารได้เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะตรงกันข้ามกลายเป็นการใช้กำลังทหารเข้าแทรกแซงทางการเมืองของรัฐบาลพลเรือน โดยการเข้ากระทำการรัฐประหารยึดอำนาจและเข้าปกครองด้วยผู้นำทหารเสียเอง มีการกระทำอันเป็นการสกัดกั้นการดำเนินการตามกระบวนการประชาธิปไตยหลาย ๆ ประการ เช่น การสกัดกั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การประกาศกฎอัยการศึก การยุบสภา งดการ

เลือกตั้ง รวมไปถึงการจับกุมนักการเมืองพลเรือน ปัญญาชน ที่ออกมาต่อต้านการกระทำดังกล่าว

สภาพความคับเคืองต่อการปกครองภายใต้ระบบเผด็จการทหาร เมื่อผนวกเข้ากับ กระแสความต้องการเสรีภาพ และประชาธิปไตย ทำให้กลุ่มพลังประชาธิปไตยโดยประชาชนกลุ่ม ต่าง ๆ ได้ทำการลุกฮือขับไล่ ผู้นำเผด็จการทหารออกไปได้สำเร็จในเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงทาง การเมืองเมื่อปี 2516 ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ทำให้การปกครอง โดยผู้นำ เผด็จการทหารได้สิ้นสุดลง พร้อมกับพลังประชาธิปไตยและกลุ่มทหารหนุ่มที่แสดงถึงความต้องการ ผลักดันให้เกิดการปกครองในระบบประชาธิปไตยที่แท้จริงซึ่งจัดอำนาจและการกลับมาใช้อำนาจของ กลุ่มผู้นำทหารเก่าอีก จากบทบาทดังกล่าวก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างทหารกับพลเรือน ในการ พัฒนาการเมืองแบบประชาธิปไตยในลักษณะที่ไม่ต้องการให้ผู้นำทหารเข้ามากุมอำนาจการปกครอง โดยตรงอีก

ดังนั้นในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี 2520 เป็นต้นมา อาจกล่าวได้ว่าทหารไทยได้เข้า มามีบทบาทในการพัฒนาทางการเมืองในฐานะของนักปฏิรูปสังคมและผู้พิทักษ์นักไกล่เกลี่ย ที่มีใช้ใน ฐานะผู้นำเผด็จการทหารเช่นในอดีต¹ บทบาทของทหารไทยยุคใหม่ดังกล่าวนี้ จึงเป็นบทบาทที่มี ความสัมพันธ์และสอดคล้องกับการพัฒนาทางการเมืองในลักษณะที่ทหารได้เข้ามามีส่วนในการพัฒนา และเสริมสร้างกระบวนการเมืองการปกครองของประเทศร่วมกับพลเรือน โดยมีใช้การใช้กำลัง อำนาจเข้ายึดการปกครองจากรัฐบาลพลเรือนที่มาจากกาเลือกตั้ง เช่นในอดีตหากแต่องค์กรทหาร จะทำหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นกลุ่มอิทธิพล (influence group) ที่จะคอยให้คำแนะนำติดตามการ ปฏิบัติงานของรัฐบาลพลเรือนอย่างใกล้ชิด มีพลังที่จะกระตุ้นให้ รัฐบาลดำเนินการให้เป็นไปตาม นโยบายหลักของประเทศชาติในเรื่องของความมั่นคง การพัฒนาเศรษฐกิจส่วนรวมการรักษาความ สงบภายใน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภาวะความจำเป็นและร้ายแรงของวิกฤตการณ์ในแต่ละขณะของบ้านเมือง

¹David Morell, "Alternatives to Military Rule in Thailand", in Armed Forces and Society. Vol.1, No.3, Spring 1975, pp.287-301

การประกาศใช้ "นโยบายการเมืองนำการทหาร" ของผู้นำทหารยุคใหม่ในรูปของคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 66/2523 ที่ว่าด้วย "นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์" และคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 65/2525 ว่าด้วย "แผนรุกทางการเมือง" ได้มีการระบุถึงหลักการที่สำคัญประการหนึ่งที่สอดคล้องกับการพัฒนาประชาธิปไตยที่ระบุไว้โดยนักรัฐศาสตร์นั่นก็คือ การยอมรับว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นหนทางเดียวที่จะต่อสู้กับคอมมิวนิสต์และการปกครองแบบเผด็จการของไทยที่ผ่านมากลับทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) เข้มแข็งขึ้นจนสามารถขยายอำนาจและอิทธิพลครอบงำไปได้ทั่วประเทศ

ดังนั้น "นโยบายการเมืองนำการทหาร" และการสร้างประชาธิปไตยทางการเมือง จึงถูกนำมาปฏิบัติ เพื่อผลสำเร็จในการสร้างความมั่นคงและเสถียรภาพให้กับระบบการเมืองไทย ซึ่งในเรื่องนี้ผู้นำทหารในยุคต่อมาได้ให้ทัศนะอย่างชัดเจนต่อบทบาทดังกล่าวในการผลักดันนโยบายการเมืองนำการทหารว่า กองทัพยินดีเสมอที่ร่วมมือกับฝ่ายพลเรือนในการพัฒนาประชาธิปไตยพร้อมทั้งชี้ให้เห็นว่านโยบายที่ 66/2523 มิใช่เครื่องมือเพื่อการแทรกแซงทางการเมืองของกองทัพแต่ร่างขึ้นเพื่อต่อสู้กับคอมมิวนิสต์และสงครามกลางเมือง"²

แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ควรพิจารณาอีกด้านหนึ่งก็คือ การเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานด้านกิจการพลเรือนของทหารในพื้นที่ชนบทนั้นจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์และการปฏิบัติงานปกติของฝ่ายพลเรือนเพียงใด ทั้งนี้มีอยู่ไม่น้อยที่มึความเห็นว่าการปฏิบัติงานด้านกิจการพลเรือนไม่ว่าจะเน้นในด้านการอบรมและจัดตั้งมวลชนในชนบท การมีบทบาทด้านการพัฒนาซึ่งเป็นมาตรการตามแนวนโยบายที่ 66/2532 และ 65/2525 นั้น ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอเนื่องจากมีปัญหาการขาดเอกภาพของการบังคับบัญชาทั้งนี้เนื่องจากแนวทางการดำเนินงานภายใต้

²ชวลิต ยงใจยุทธ (พลโท), เสนาธิการทหารบก, ทหารกับการพัฒนาทางการเมืองกับการสร้างความมั่นคงของชาติ, มกราคม 2528, เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม

นโยบายทั้งสองมีขอบเขตกว้างขวางมากทำให้ทหารเข้ามาเกี่ยวข้องค่อนข้างมาก หรืออาจจะมากเกินไปจนเป็นฝ่ายนำผล เรือรบ ในบางเรื่อง เสียด้วยซ้ำไปทำให้เกิดความซ้ำซ้อน และทหารคำนึงถึงผลทางด้านจิตวิทยามวลชนมากเกินไป จนทำให้มองข้ามปัญหาในทางระเบียบปฏิบัติซึ่งฝ่ายผล เรือรบ จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนเมื่อทหารถอนตัวออกไปและมอบภารกิจการดูแลสิ่งทีทหารเข้ามาสร้างไว้ให้กับฝ่ายผล เรือรบ ในพื้นที่

การวิเคราะห์สรุปงานกิจการพลเรือนของทหารและการดำเนินงานด้านกิจการพลเรือนของทหาร
ในพื้นที่ กอ.รมน.ภาค 3

สำหรับงานด้านกิจการพลเรือน (civil affairs) ของทหาร ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะให้เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับฝ่ายพลเรือน นั้น ก็ได้ยึดถือแนวทางของ "นโยบายการเมืองนำการทหาร" ดังกล่าวด้วยเช่นกัน ซึ่งงานกิจการพลเรือนของกองทัพนั้นเมื่ทั้งที่อยู่ในความรับผิดชอบของกองทัพบก และศูนย์กิจการพลเรือนกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.)

โดยสาระสำคัญ และเป้าหมายในการปฏิบัติงานด้านกิจการพลเรือนของทหารนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมืองสังคม และสังคมจิตวิทยาเพื่อระดมความร่วมมือและการสนับสนุนจากฝ่ายพลเรือนให้ร่วมมือกับทหารในการปฏิบัติภารกิจที่สำคัญ 4 ด้าน คือ

1. ภารกิจด้านที่เกี่ยวกับการทหาร โดยตรงคือการป้องกันประเทศ
2. ภารกิจด้านการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งทหารจำเป็นต้องได้รับความร่วมมืออย่างใกล้ชิดจากฝ่ายพลเรือนในพื้นที่
3. ภารกิจด้านการสร้างความเป็นธรรมในสังคม ลดเงื่อนไขอันจะนำไปสู่การขยายตัวของ พคท. เช่น การลดปัญหาผู้มีอิทธิพล การเอาผิดเอาเปรียบเพื่อสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม ภารกิจด้านนี้ของทหารจะต้องกระทำควบคู่ไปกับฝ่ายพลเรือนและเอกชนต่าง ๆ

4. การกิจด้านการพัฒนาสังคม ซึ่งฝ่ายทหารเข้ามามีบทบาท ที่จะช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น และช่วยผลักดันการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งทหารมีความพร้อมทั้งในด้านกำลังพลงบประมาณเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ รวมถึงวิธีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ ทหารจึงควรมีหน้าที่ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการพัฒนาด้านอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยรัฐให้ความสนใจและช่วยเหลือเท่าที่จำเป็นในฐานะและประสานกับประชาชนในลักษณะให้มีการพึ่งพาตนเอง

เมื่อประชาชนมีสภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินก็จะไม่ตกไปเป็นแนวร่วมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยอีก ทั้งนี้ภารกิจทั้ง 4 ประการดังกล่าว นั้น มีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมให้เข้มแข็ง มั่นคงประชาชนมีความสมบูรณ์พูนสุข มีความรักใคร่สามัคคีกัน และมีโครงการทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย โดยให้ความสำคัญต่อการใช้มาตรการทางการเมืองเป็นหลักและการทหารเป็นรอง อีกทั้งยังให้ความสำคัญต่อการรวมพลังเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของข้าราชการและประชาชนในพื้นที่ด้วย

สำหรับการดำเนินงาน ด้านกิจการพลเรือนของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน 3 ก็ได้ยึดถือแนวทางจากภารกิจทั้ง 4 ประการดังกล่าวข้างต้นเช่นเดียวกัน โดยอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของฝ่ายกิจการพลเรือน กอ.รมน.ภาค 3 ซึ่งมีพื้นที่รับผิดชอบในเขต 17 จังหวัดภาคเหนือและบางส่วนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในการศึกษาถึงบทบาทของ กอ.รมน.ภาค 3 ต่อการดำเนินงานด้านกิจการพลเรือนนั้น ผู้ศึกษาเน้นการดำเนินงานด้านการให้การอบรมและจัดตั้งมวลชน ให้มีความรู้ความเข้าใจและศรัทธาในการปกครองแบบประชาธิปไตยและการเข้าไปมีส่วนในการพัฒนาเพื่อความมั่นคงควบคู่กันไปตามนโยบายที่ประกาศไว้ของ กอ.รมน. ว่าการดำเนินการดังกล่าวมีผลกระทบต่อพัฒนาทางการเมืองของไทยหรือไม่ อย่างไร เพียงใด โดยศึกษาในพื้นที่ของ กอ.รมน. จังหวัดน่าน

วิเคราะห์สรุปการดำเนินงานตามนโยบายกิจการพลเรือนของ กอ.รมน.จว.น่าน ต่อการพัฒนา
ทางการเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตยในท้องถิ่น

ผลทางการเมืองอันเกิดจากการพัฒนา และขยายบทบาทของงานด้านกิจการพลเรือนของทหารที่สำคัญก็คือ ผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ซึ่งเมื่อพิจารณาจากนโยบายหลักของกองทัพและ กอ.รมน. แล้ว ประเด็นที่ทำให้สนใจว่าสิ่งที่ทหารได้มีส่วนดำเนินการไปนั้นประสบผลสำเร็จเพียงใด ดังนั้นในการพิจารณาถึงผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาประชาธิปไตยนั้น จะต้องนำไปพิจารณาจากการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งและอบรมมวลชน ในชนบทเป็นสำคัญ

เพื่อให้การศึกษาข้อเท็จจริงสอดคล้องกับสมมติฐานของการศึกษาที่ตั้งไว้ จึงได้นำไปศึกษากับกิจกรรมการอบรมและจัดตั้งมวลชนในชนบทที่ทหารมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดตั้งในรูปของ ทสปช. อพป. กนช. และกิจกรรมศาลาประชาธิปไตย ซึ่งจะได้สรุปผลของการศึกษาดังนี้

จากสมมติฐานหลักที่ตั้งไว้ว่า "นโยบายกิจการพลเรือนของ กอ.รมน.ภาค 3 ในส่วนที่เป็นกิจกรรมอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องการปกครองในระบอบประชาธิปไตยสามารถสร้างการเรียนรู้ทางการเมืองให้กับกลุ่มมวลชนและประชาชนได้ นอกจากนั้นกิจกรรมเพื่อสนับสนุนประชาธิปไตย เช่น โครงการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) โครงการกองทุนเพื่อความมั่นคงของชาติ (กนช.) รวมทั้งกิจกรรมศาลาประชาธิปไตยยังช่วยทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง และก่อให้เกิดการพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันทางการเมืองพื้นฐานในท้องถิ่นได้"

ในประเด็นของการสร้างการเรียนรู้ทางการเมืองนั้น กล่าวได้ว่าแผนงานการฝึกอบรมของไทยอาสาป้องกันชาติ (ทสปช.) การอบรมราษฎรในหมู่บ้าน อพป. และกองทุนเพื่อความมั่นคงของชาตินั้นรวมทั้งกิจกรรมของโครงการ อพป. กนช. ที่ได้จัดตั้งศาลาประชาธิปไตยขึ้นมาดำเนินไปในลักษณะที่สามารถให้การเรียนรู้ทางการเมืองแก่สมาชิกมวลชน และประชาชนได้และมีความสอดคล้องต่อหลักการของประชาธิปไตยหลายประการ

จากการศึกษาถึงแนวความคิดและหลักการสำคัญของประชาธิปไตยอาจกล่าวได้ว่าเป็นการปกครองที่เน้นความสำคัญอยู่ที่ตัวประชาชน ในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และมีระบบการเลือกตั้งตัวแทนประชาชนเข้าไปทำหน้าที่ในการดูแลรักษาผลประโยชน์และใช้อำนาจอธิปไตยนั้นแทนประชาชนทั้งปวง เพื่อให้มีการใช้อำนาจในการปกครองที่จะสนองประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนโดยส่วนรวม

ดังนั้น จุดสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่กล่าวได้ว่าเป็นแก่นสำคัญของความคิดในหลักการประชาธิปไตยคือ ทศนคติ ความเชื่อและค่านิยม ตลอดจนพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนต้องเอื้ออำนวยต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยทั้งที่เป็นองค์ประกอบในรูปแบบการปกครองและเนื้อหาของการปกครองหรือวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยด้วย

สำหรับการอบรมไทยอาสาป้องกันชาติ (ทสปช.) มีแผนงานการฝึกอบรมที่ได้สอดแทรกหลักการ อุดมการณ์ทางด้านประชาธิปไตยไว้โดยที่การอบรมดังกล่าวเน้นไปในเรื่องของการปลูกฝังอุดมการณ์และแนวความคิดควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญในเรื่องการสร้าง ความมั่นคงแต่ถึงกระนั้นในกระบวนการอบรม วิทยากรก็ได้มีการนำเอาการปฏิบัติในเรื่องประชาธิปไตยมาใช้ด้วย เช่น การปฏิบัติในเรื่องการแบ่งกลุ่มฝึกปฏิบัติประชาธิปไตย การให้ความรู้ในเรื่องกติกาดemocracy การเลือกตั้ง และประชาธิปไตยในทางปฏิบัติอื่น ๆ แต่ทั้งนี้ต้องยอมรับว่ากิจกรรมที่จะสนับสนุนประชาธิปไตยให้ต่อเนื่องของการอบรม ทสปช. นั้นยังมีน้อยและยังไม่ค่อยจะเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร

ทั้งนี้ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่า เหตุผลดังกล่าวเป็นเพราะผลของการมี ทสปช. เน้นในเรื่องของความมั่นคงเป็นสำคัญ ส่วนเรื่องของประชาธิปไตยเป็นเรื่องรองลงมาดังนั้นเป้าหมายในเรื่องของการสร้างความรู้สึกรักชาติทางการเมืองนั้น จึงเป็นไปในเรื่องของการชี้ให้เห็นภัยจากความไม่มั่นคงของประเทศอันเนื่องมาจากภัยคุกคามของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ดังนั้นในด้านการส่งเสริมให้ประชาชนมีทัศนคติและความรู้ความเข้าใจในเรื่องของประชาธิปไตยจึงมีเพียงเล็กน้อย

และจากการสังเกตการณ์ฝึกอบรม ทสปช. ในพื้นที่ของผู้วิจัยก็พบว่า การจัดให้มีการอบรม ทสปช. ดังกล่าวเป็นเพราะทางราชการเป็นผู้กำหนดให้ต้องมีการอบรมซึ่งใช้เวลาสั้น ๆ ดังนั้นถ้าผลของการอบรมจะมีส่วนช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยแล้วส่วนหนึ่งเป็นเพราะผู้เข้าอบรมบางส่วนมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจมาก่อนแล้วและบางส่วนอาจจะมีความรู้เพิ่มขึ้นบางจากการอบรม ซึ่งผลของการอบรมเช่นนี้ต้องให้ความสนใจต่อไปว่าจะสามารถสร้างแบบแผนของการมีบทบาทในการเสริมสร้างประชาธิปไตยในท้องถิ่นในระยะยาวได้เพียงใด ซึ่งคงจะต้องขึ้นอยู่กับการพัฒนาการอบรมให้เน้นในเรื่องการสร้างความรู้ความเข้าใจประชาธิปไตยมากขึ้น และลดการเน้นในเรื่องการฝึกตามแบบทหารให้น้อยลง

ในส่วนของการอบรมราษฎรตามโครงการ อพป. นั้น สามารถเห็นได้ชัดเจนมากขึ้น คือมีทั้งการสอดแทรกแนวความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยและกิจกรรมสนับสนุนหลายประการ แผนงานการฝึกอบรมและกิจกรรมของการอบรมราษฎรตามโครงการ อพป. นั้นได้เน้นให้ประชาชนที่เข้ามาร่วมในกิจกรรมของโครงการ ได้อาสาเข้ามาพัฒนาหมู่บ้านของตน โดยเน้นให้เป็นรูปธรรม และการมีส่วนร่วมในทางปฏิบัติให้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในองค์การบริหารการจัดระบบการพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพ รวมทั้งการจัดระบบการรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้าน

ในด้านของการเป็นตัวการในการถ่ายทอดการเรียนรู้ทางการเมือง จากการดำเนินงานตามโครงการ อพป. ปรากฏในแผนงานการอบรมที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรของการอบรม ทั้งหลักสูตรจัดตั้งใหม่และหลักสูตรทบทวน ในแง่ปฏิบัตินั้นมีหลักการดำเนินงานที่สามารถเป็นตัวการถ่ายทอดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการเน้นให้ราษฎรในหมู่บ้านได้เข้ามาเป็นองค์การบริหารของหมู่บ้านคือ คณะกรรมการกลางหมู่บ้าน การกำหนดให้การแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านจะต้องมีการประชุมปรึกษาหารือกันและการวางแผนพัฒนาหมู่บ้านจะต้องผ่านกระบวนการได้รับการยินยอมและเห็นชอบและอนุมัติจากคณะกรรมการหมู่บ้าน กิจกรรมเหล่านี้จะเป็นแนวทางให้ราษฎรได้เรียนรู้วิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตยอยู่ตลอดเวลาและต่อเนื่อง

นอกจากนี้ในการดำเนินงานด้านการบริหารและการจัดระบบพัฒนาของหมู่บ้านนั้น ทางราชการได้สนับสนุนงบประมาณปีละ 20,000 บาท เพื่อให้เป็นเงินทุนในการจัดทำโครงการพัฒนาหมู่บ้าน โดยให้คณะกรรมการกลางหมู่บ้านเป็นผู้ควบคุมดูแลโดยความเห็นส่วนใหญ่ของราษฎร และคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ

ดังนั้นแนวความคิดที่สอดคล้องต่อหลักประชาธิปไตยตามโครงการ อพป. ก็คือ การบริหารงานการพิจารณาแก้ไขปัญหาและการแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน เป็นไปโดยเสรี โดยความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ และการดูแลรักษาสาธารณะสมบัติของส่วนรวมด้วยตนเอง โดยการยอมรับความเหตุผลและความสามารถของเสียงส่วนใหญ่ ในขณะที่เดียวกันก็ให้ความสำคัญต่อเสียงส่วนน้อยด้วย ซึ่งจากวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ตามโครงการ อพป. ดังกล่าวจะทำให้ประชาชนมีความคุ้นเคยต่อการใช้สิทธิพื้นฐานตามระบอบประชาธิปไตยอยู่เสมอ เช่น การใช้สิทธิเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปเป็นคณะกรรมการกลางของหมู่บ้าน การเสนอความต้องการของตน และกลุ่มต่อตัวแทนเพื่อนำไปเสนอต่อองค์กรของหมู่บ้าน เพื่อหาแนวทางแก้ไข

นอกจากนั้น ในการจัดระบบความสงบและปลอดภัยของหมู่บ้านยังได้มีการนำเอาระเบียบหรือกฎของหมู่บ้านมาผนวกใช้กับกฎหมาย เพื่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในหมู่บ้าน และเสริมให้กฎหมายของบ้านเมืองมีความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น ซึ่งมาตรการของหมู่บ้านดังกล่าวช่วยก่อให้เกิดการเรียนรู้และยอมรับโดยมติของเสียงส่วนใหญ่ ในการสร้างความสามัคคีและความสามัคคีร่วมกันของหมู่บ้าน

จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้กล่าวถึงมาแล้วนั้น เมื่อประชาชนได้มีการเรียนรู้และได้นำไปปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องแล้ว ก็ย่อมจะมีความเข้าใจในแนวทาง และอุดมการณ์ทางการเมือง เข้าใจระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตน รู้จักพึ่งตนเองตามวิถีทางประชาธิปไตย อันเป็นกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับหลักการของประชาธิปไตย ในเกือบทุกขั้นตอนและมีความต่อเนื่องกันเป็นอย่างมาก นั่นก็คือประชาชนมีความรู้สึกภาคภูมิใจและ

มีส่วนในความเป็นเจ้าของต่อสิ่งต่าง ๆ ที่หมู่บ้านได้ดำเนินการขึ้นมา ซึ่งผลกระทบก็ย่อมเป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้าน โดยส่วนรวมนั้นเอง

สำหรับการดำเนินงานตามแผนงานการฝึกอบรมและกิจกรรมตามโครงการกองทุนเพื่อความมั่นคงของชาติ (กนช.) ซึ่งได้มีกิจกรรมศาลาประชาธิปไตยขึ้นมาเพื่อให้เป็นกิจกรรมทางด้านการเมืองในท้องถิ่นของสมาชิก กนช. นั้น ก็ได้ดำเนินไปในลักษณะที่สามารถเป็นตัวการในการให้การเรียนรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนและมีความสอดคล้องต่อหลักการประชาธิปไตยด้วยเช่นกัน

จากการศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับหลักการสำคัญของประชาธิปไตย อาจกล่าวได้ว่า เน้นให้เห็นว่าอำนาจปกครองหรืออำนาจอธิปไตยนั้นเป็นของปวงชนทั้งปวง นอกจากนั้นส่วนสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยก็คือ ทัศนคติ ความเชื่อและพฤติกรรมที่เอื้ออำนวยต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่จะต้องมีความคู่กันไปด้วย

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศาลาประชาธิปไตยนั้นก็เพื่อ ให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยเริ่มจากผู้นำกองทุน (กนช.) แล้วขยายไปสู่ประชาชน ให้เป็นศูนย์กลางในการขยายการให้บริการของรัฐไปสู่ประชาชน ในพื้นที่นอกเหนือจากภารกิจปกติของหน่วยงานของรัฐ และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ให้เป็นเวทีทดลองในการฝึกปฏิบัติประชาธิปไตย ให้ประชาชนได้เห็นประโยชน์ และคุณค่าของการดำเนินวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย อันจะทำให้การปลูกฝังอุดมการณ์ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ได้รับผลสำเร็จตามเป้าหมาย

ในการดำเนินการจัดตั้งศาลาประชาธิปไตยได้สะท้อนถึง วัตถุประสงค์ดังกล่าวไว้ชัดเจนตั้งแต่ การจัดตั้งองค์กร การบริหารงาน การให้การสนับสนุนของรัฐ และการส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ

แนวความคิดในการปกครองแบบประชาธิปไตยของศาลาประชาธิปไตยนั้นพิจารณา
 ดูได้จากการจัดระบบบริหาร กล่าวคือ หมู่บ้านในพื้นที่ศาลาประชาธิปไตยจะแบ่งการปกครองออก
 เป็นเขตบ้าน หลาย ๆ เขตบ้าน มีการเลือกผู้แทนเขตบ้าน ๆ ละ 1 คน เพื่อเข้าไปทำหน้าที่เป็น
 คณะกรรมการบริหารศาลาฯ ซึ่งจะทำหน้าที่ในการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาความ
 เดือดร้อน และความต้องการต่าง ๆ ของส่วนรวมให้หมดไปตามกระบวนการประชาธิปไตย
 คณะกรรมการบริหารศาลาประชาธิปไตยจะได้รับการพัฒนาในด้านความรู้ความสามารถอยู่เสมอโดย
 จะได้รับการคัดเลือกให้เข้าอบรมในหลักสูตรผู้นำทหารกองหนุนด้านการเมืองเพื่อพัฒนาความรู้ความ
 ชำนาญ ทักษะคติ และพฤติกรรมให้สอดคล้องและเกื้อกูลต่อการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน

เมื่อผู้นำทหารกองหนุน ได้รับการอบรมกลับมาแล้วก็จะมาทำหน้าที่เป็นแกนนำใน
 การร่วมทำงานพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับประชาชน ช่วยกันแก้ไขปัญหาของส่วนรวม ทั้งในส่วนที่ราษฎร
 สามารถดำเนินการกันเองได้ และในส่วนที่จะต้องร้องขอรับความช่วยเหลือจากทางราชการ

ในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศาลา มติต่าง ๆ ของคณะกรรมการฯจะ
 นำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อมสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน ให้ดีขึ้น ผู้นำทหาร
 กองหนุนจะเป็นแกนนำในการชักชวนประชาชนให้หันมาร่วมมือกันสร้างสรรค์ความเจริญให้กับชุมชน
 ของตนเองประชาชนจะเป็นผู้มีส่วนร่วมกันในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ สร้างความสามารถในทางการ
 ปกครองตนเอง พึ่งตนเองและเกิดความสามัคคีขึ้นในหมู่คณะ

สำหรับแนวความคิดในการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยของศาลาประชาธิปไตย
 นั้น จะเห็นได้ว่าได้มีการพัฒนาให้ศาลาประชาธิปไตยเป็นศูนย์รวมของกิจกรรมต่าง ๆ มากมายใน
 หมู่บ้าน ที่จะสามารถสะท้อนการเรียนรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนได้เป็นอย่างดี อาทิเช่น การให้
 ความรู้จากสื่อประเภทต่าง ๆ ที่ติดไว้ในศาลาฯ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ ในเรื่องหลักเกณฑ์
 ประชาธิปไตยกติกาทางการเมืองสิทธิหน้าที่ของพลเมืองดีการเชิญชวนให้ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งคำขวัญ
 ที่ส่งเสริมประชาธิปไตยต่าง ๆ กฎระเบียบของหมู่บ้าน แผนงาน/โครงการของหมู่บ้านตารางการ

ประชุม การปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมของส่วนรวมอื่น ๆ อีก เช่น การให้เป็นที่อ่านหนังสือของหมู่บ้าน ที่ประชุมของคณะกรรมการบริหารศาลา และคณะกรรมการหมู่บ้าน ร้านค้า สวัสดิการของสมาชิกที่ตีความหมายของเจ้าหน้าที่กับราษฎรการติดตั้งตู้รับความคิดเห็นเป็นจุดให้บริการของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การตรวจรักษาโรค หน่วยบริการอำเภอเคลื่อนที่ เป็นที่ประชุมของสภาตำบล การอบรมให้ความรู้ต่าง ๆ ของทางราชการ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ศาลาประชาธิปไตยเป็นศูนย์รวมของกิจกรรมของส่วนรวมอย่างต่อเนื่องและประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ได้ตลอดเวลา

กิจกรรมเหล่านี้สามารถสร้างการเรียนรู้ให้กับสมาชิกและประชาชนได้เป็นอย่างดี ผลที่ตามมาคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวาง และเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นการเสนอข้อเท็จจริงที่จะนำไปสู่ข้อยุติในการปฏิบัติที่ตรงกับความต้องการของประชาชนและเป็นการปลูกฝังวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้บังเกิดขึ้นในหมู่ประชาชน เมื่อประชาชนได้หันมายึดมั่นในแนวทางดังกล่าวแล้วการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต ตลอดจนพฤติกรรมแต่เดิมที่อาจจะไม่สอดคล้องต่อหลักการประชาธิปไตยก็จะเปลี่ยนไปในทางที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประชาธิปไตย

เมื่อประชาชนได้รับการเรียนรู้ และทดลองปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง ประชาชนก็จะมีใจในอุดมการณ์ทางการเมือง ใจระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตน รู้จักการพึ่งตนเองตามวิถีทางแบบประชาธิปไตย

จึงเห็นได้ว่าการดำเนินงานจัดตั้งและดำเนินกิจกรรมศาลาประชาธิปไตยมีความสอดคล้องกับหลักการของประชาธิปไตยในหลายขั้นตอน และมีความต่อเนื่องนั่นคือประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมและมีความรับผิดชอบต่องานที่เขาได้ร่วมกันดำเนินการขึ้นมา นอกจากนั้นการที่ศาลาประชาธิปไตยได้บรรจุแนวความคิดของหลักการประชาธิปไตยตลอดจนมีกิจกรรมที่มีลักษณะสอดคล้องต่อหลักการประชาธิปไตยที่เป็นผลในทางปฏิบัตินั้นจะเป็นการถ่ายทอด

แนวความคิดทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้กับประชาชนได้

ดังนั้นจึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่ากิจกรรมศาลาประชาธิปไตยสามารถเป็นตัวการในกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง เพราะสามารถถ่ายทอดทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนพฤติกรรมทางการเมืองให้สืบทอดต่อไป โดยใช้กิจกรรมของศาลาฯ เป็นจุดเชื่อมโยงในกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง

จากหลักการและแนวทางการดำเนินของโครงการ กนช. และการจัดตั้งศาลาประชาธิปไตยดังกล่าวเมื่อนิยามจากกิจกรรมและลักษณะการเข้าร่วมโครงการของประชาชนแล้ว เห็นว่ามีส่วนส่งเสริมความรู้ความมั่นคงและเรื่องการเมืองคือ การพัฒนาประชาธิปไตยได้ในระดับใกล้เคียงกันประกอบกับผู้เข้าร่วมโครงการ กนช. และกิจกรรมศาลาประชาธิปไตยส่วนมากเป็นบุคคลระดับนำของหมู่บ้าน ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานมาพอสมควรจึงมีโอกาที่จะแสดงบทบาทที่ส่งเสริมแนวทางประชาธิปไตยได้มากและมีโอกาสรับรู้และเข้าใจความคิดในเรื่องประชาธิปไตยได้มากขึ้น ซึ่งหากแกนนำเหล่านี้สามารถแสดงบทบาทเป็นผู้นำในระยะยาวได้แล้วการดำเนินงานตามแนวทางของโครงการ กนช. และศาลาประชาธิปไตยดังกล่าวก็จะสามารถทำหน้าที่เป็นตัวการในการเชื่อมโยงการเรียนรู้ทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้กับสมาชิกอื่น ๆ ของหมู่บ้านได้ต่อไป

จากสมมติฐานในส่วนที่สองที่ตั้งไว้ว่ากิจกรรมมวลชนที่ทหารมีส่วนในการอบรมและจัดตั้งนั้น สามารถเป็นตัวการในการมีส่วนร่วมทางการเมืองแก่ประชาชนได้

จากการศึกษาแนวความคิดของการมีส่วนร่วมทางการเมืองและลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง อาจสรุปประเด็นสำคัญของแนวความคิดดังกล่าวได้ว่า

การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นการปฏิบัติการโดยสมัครใจ ที่ไม่ว่าจะเป็นผล

สำเร็จหรือไม่ เกิดขึ้นอย่างครั้งคราวหรือต่อเนื่อง จะใช้วิธีถูกต้องยอมรับหรือไม่ก็ตาม แต่มุ่งที่จะมีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะ การบริหารนโยบายสาธารณะและการเลือกผู้นำทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นผู้นำในระดับใด

สำหรับลักษณะของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น เป็นไปใน 2 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมทางตรง และทางอ้อม ในทางตรงนั้นประชาชนเป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเองโดยตรงเช่น การบริหารงาน การกำหนดนโยบาย และตัดสินใจในการดำเนินงานด้วยตนเองส่วนโดยทางอ้อมนั้น เป็นลักษณะที่ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม แต่มิได้ดำเนินการปกครองเองโดยตรงแต่โดยการเลือกตั้งตัวแทนของตนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนเปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งโดยเสรีแต่มีการกำหนดกลไกเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าควบคุมติดตามความเคลื่อนไหวของฝ่ายผู้ปกครองได้ เพื่อให้การปกครองเป็นไปตามความต้องการของประชาชน

กิจกรรมมวลชนจัดตั้งตามโครงการ อพป. ที่สะท้อนถึงการเป็นตัวการก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีปรากฏให้เห็นได้ชัดเจน ทั้งนี้จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น กล่าวได้ว่า ประชาชนในหมู่บ้าน อพป. ได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยทางอ้อม ในการเลือกตัวแทนจากราษฎรด้วยตนเองเข้าไปเป็นตัวแทนทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการกลางของหมู่บ้าน และกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้เข้าไปดูแล ชจัดปัญหาความเดือดร้อนของตนเองและชุมชน โดยมีผลต่อการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาการกำหนดนโยบายการบริหารหมู่บ้าน การกำหนดแผนงานในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยราษฎรสามารถติดตามตรวจสอบและควบคุมการดำเนินงานของตัวแทนและคณะกรรมการกลางและกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ได้ด้วยกระบวนการใช้สิทธิพื้นฐานของตนในการที่จะเลือกหรือไม่เลือกตัวแทนนั้นอีกต่อไปหากเห็นว่าปฏิบัติงานไม่ดีหรือไม่มีประสิทธิภาพ

สำหรับกิจกรรมศาลาประชาธิปไตยก็เช่นเดียวกัน สามารถที่จะทำหน้าที่เป็นตัวการให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้เช่นกัน ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับในโครงการหมู่บ้าน อพป.

ที่สมาชิก กนช. สามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยทางอ้อม ในการใช้สิทธิเลือกตั้งแทนของตนเข้าไปทำหน้าที่ "คณะกรรมการบริหารศาลาประชาธิปไตย" ทั้งนี้เพราะตามโครงการของบริหารศาลานั้นกำหนดให้มีการแบ่งออกเป็นเขต จำนวน 7-10 หลังคาเรือน เป็น 1 เขตบ้านใน 1 เขตบ้านจะมีการเลือกตั้งตัวแทนเขตบ้านขึ้น 1 คน จากสมาชิกในเขตบ้านนั้นเข้าไปร่วมกับคณะกรรมการบริหารศาลาจากกรรมการอื่น ๆ โดยผู้แทนเขตบ้านนี้จะอยู่ในวาระ 1 ปี ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสมาชิกสามารถที่จะเลือกบุคคลที่คิดว่าดีที่สุดในที่จะเข้าไปช่วยดูแลและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของตน ในขณะที่เดียวกันสมาชิกก็สามารถที่จะเลือกหรือไม่เลือกผู้นั้นอีกก็ได้หากเห็นว่าเป็นผู้ไม่เหมาะสมหรือปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้การที่ศาลาประชาธิปไตยเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมด้านการเมืองและเป็นเวทีฝึกทดลองประชาธิปไตยสำหรับสมาชิก กนช. นั้น สมาชิกสามารถที่จะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองที่จะมีผลต่อการกำหนดนโยบาย การกำหนดแผนงาน และการตัดสินใจของคณะกรรมการบริหารศาลาประชาธิปไตยได้โดยเสรี อันเป็นการสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมได้โดยตรง ซึ่งคณะกรรมการบริหารศาลาฯ ก็ย่อมจะต้องรับฟังความคิดเห็นดังกล่าวไว้ และนำไปหาแนวทางแก้ไขปัญหาในรูปแบบของคณะกรรมการ ที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาเหล่านั้นต่อไป

จากการศึกษากิจกรรมดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่าความคิดของการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น เป็นหัวใจสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยประการหนึ่ง เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการแสดงออกของความคิดและความต้องการของบุคคลต่อการยอมรับในการบริหารนโยบายสาธารณะและการเลือกผู้นำ

การที่ภายในศาลาประชาธิปไตย และการแสดงความคิดเห็นของประชาชน และสมาชิก โดยผ่านการส่งข้อคิดเห็นในกล่องรับความคิดเห็นของศาลาประชาธิปไตย และกับคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป. นั้น ย่อมสะท้อนผลในระดับหนึ่งของการตัดสินใจเข้าร่วมในกิจกรรมทั้งสอง และเล็งเห็นถึงประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว

สมมติฐานในส่วนที่สามที่ตั้งไว้ว่ากิจกรรมมวลชนจัดตั้งในรูปของ โครงการ อพป. และ กิจกรรมศาลาประชาธิปไตยนั้น สามารถทำหน้าที่เป็นสถาบันทางการเมืองในระดับพื้นฐานในท้องถิ่นได้

ในความหมายดังกล่าวมุ่งอธิบายว่ามีความเป็นสถาบันที่จะทำหน้าที่เป็นตัวการใน ตัวการก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นและ ทำหน้าที่เป็นสถาบันที่ตอบสนองความต้องการอันหลากหลายและกระจายสิ่งที่มีคุณค่าให้กับสมาชิกได้อย่าง มีประสิทธิภาพพอสมควร

จากการศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับสถาบันทางการเมืองและองค์ประกอบของการ เป็นสถาบันทางการเมือง อาจจะสรุปประเด็นสำคัญของแนวความคิดดังกล่าวได้ว่า

"สถาบันทางการเมือง" คือแบบแผนที่รวบรวมและสะสมพฤติกรรมหรือการกระทำ ทางการเมือง ซึ่งแบบแผนดังกล่าวได้ถูกสร้าง วางกฎเกณฑ์และคงไว้ซึ่งกิจกรรมขององค์กรทาง การเมืองในสังคม แบบแผนดังกล่าวได้รับการยอมรับว่าเป็นบรรทัดฐานในสังคม โดยที่สถาบันทาง การเมืองจะต้องมีโครงสร้างและองค์กรทางการเมืองที่จะกำหนดรูปแบบของพฤติกรรมทางการเมือง ตลอดจนถึงเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลในสังคม

องค์ประกอบของความ เป็นสถาบันทางการเมืองสามารถดูได้จาก การมีความ ซับซ้อนขององค์กร (Complexity) การมีความสามารถในการปรับตัวได้ดี (Adaptability) การมีความเป็นอิสระ (Autonomy) และ การมีความเป็นกลุ่มก้อนและความสามัคคีที่เหนียวแน่น (Coherence)

ความสำคัญของสถาบันทางการเมืองต่อการปกครองแบบประชาธิปไตยก็คือ เป็น องค์กรที่จะนำการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้กับประชาชน ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ

ประการหนึ่งในระบอบประชาธิปไตย

สำหรับการเรียนรู้ทางการเมืองนั้น เป็นกระบวนการในการปลูกฝังแบบแผนหรืออุดมการณ์ในทางการเมืองซึ่งทำให้บุคคลได้รับทัศนคติความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมในทางการเมืองเกิดขึ้น

ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยก็คือ กระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองจะเป็นผู้นำหรือตัวการที่จะสร้างแบบแผนของทัศนคติความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมทางการเมือง

สถาบันทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง คือ สถาบันทางการเมืองเป็นผู้นำหรือตัวการในกระบวนการที่จะเป็นตัวนำการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง ตลอดจนเป็นตัวการที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้

จากการที่กิจกรรมตามโครงการ อพป. มีลักษณะของการสอดแทรกแนวความคิดแบบประชาธิปไตย ด้วยการแทรกอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยลงในกิจกรรมต่าง ๆ และใช้วิธีการบริหารที่เป็นประชาธิปไตยคือ ประชาชนเป็นเจ้าของ และเลือกตั้งตัวแทนราษฎรในหมู่บ้านด้วยตนเองมาเป็นผู้นำได้ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทางการเมืองขึ้น และกิจกรรมตามโครงการ อพป. สามารถที่จะเป็นตัวการกระตุ้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองแก่ประชาชน โดยใช้กิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยเป็นแนวทางปฏิบัติ

กิจกรรมศาลาประชาธิปไตยก็เช่นเดียวกัน การที่ได้มีการพัฒนาบุคลากรกองหนุนที่มีอยู่เป็นจำนวนมากให้สามารถเป็นแกนนำประชาชนในการพัฒนานั้น การที่ผู้นำ กษ. และประชาชนที่เข้าร่วมในกิจกรรมศาลาประชาธิปไตยในทางปฏิบัติ และถ่ายทอดแนวความคิดแบบประชาธิปไตย เพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยมีการสอดแทรกอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

ธิปไตยลงในกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ก็สามารถก่อให้เกิดการเรียนรู้ทางการเมือง และเป็นตัวการกระตุ้นให้เกิดมีการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองแก่ประชาชน โดยใช้กิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยเป็นแนวทางปฏิบัติด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้การที่กิจกรรมโครงการ อฟป. และศาลาประชาธิปไตยตามโครงการ กนช. ได้บรรจุกิจกรรมต่าง ๆ ไว้มากมายเพื่อเป็นศูนย์กลางของการตอบสนองความต้องการ การสนองตอบต่อการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนซึ่งดำเนินการโดยองค์กรบริหารที่มีระดับของความเป็นสถาบันที่อยู่ในเกณฑ์สูงพอสมควรได้แก่คณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อฟป. และตัวศาลาประชาธิปไตยเอง ที่ได้นำเอาเกณฑ์วัดระดับของความเป็นสถาบัน ไปศึกษากับองค์กร คณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อฟป. และ ศาลาประชาธิปไตยนั้น กล่าวได้ว่า "สถาบัน" ทั้งสองสามารถทำหน้าที่กระจายความต้องการ การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและกระจายสิ่งที่มีคุณค่าต่าง ๆ ให้กับสมาชิกได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการนำเอาปัญหาความเดือดร้อน ความต้องการของประชาชนไปสู่กระบวนการแก้ไขด้วยกลไกการจัดระบบการพัฒนาและงบประมาณที่ทางราชการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาด้วยกระบวนการประชาธิปไตยในหมู่บ้านการนำข้อเรียกร้องความต้องการไปสู่ผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย และตัดสินใจ เพื่อนำไปสู่การให้ความช่วยเหลือ และนำผลของความช่วยเหลือนั้นกลับมาสู่สมาชิกและประชาชนในหมู่บ้านชุมชน

ดังนั้น จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า องค์กรคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อฟป. และศาลาประชาธิปไตยเป็นสถาบันทางการเมืองในระดับท้องถิ่น ที่สามารถเป็นตัวการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง การก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการทำหน้าที่กระจายสิ่งที่มีคุณค่าต่าง ๆ ไปสู่สมาชิกในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

เมื่อก้าวมาถึงจุดนี้แล้วผู้ศึกษาขอสรุปถึงบทบาทในการดำเนินงานด้านกิจการพลเรือนที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองในประเด็นดังต่อไปนี้

1. การเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมือง (Political Stability)

จากการที่ทหารได้มีนโยบายด้านงานกิจการพลเรือนที่ระบุว่า จะอยู่เคียงข้างประชาชนจะต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งการขยายเสรีภาพของบุคคลและขยายอธิปไตยของปวงชนให้ปรากฏเป็นจริงนั้น การเข้าไปมีส่วนดำเนินการดังกล่าวช่วยยอช่วยยให้สภาพของสังคมดีขึ้น ประชาชนมีความพอใจในความมั่นคงและปลอดภัยและมองสังคมในทางที่ดีและจะพยายามหาทางช่วยเหลือกันสร้างสรรค์แก้ไขสังคมให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อใดที่คนในสังคมอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขและช่วยเหลือกันก็จะส่งผลต่อระบบการเมือง ทำให้ระบบการเมืองสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ข้อเรียกร้อง (Demands) ต่าง ๆ ที่มีต่อระบบการเมืองจะถูกจัดเข้าไว้อย่างเป็นระบบ การตอบสนองต่อข้อเรียกร้องเหล่านั้นก็จะทำได้ง่ายขึ้น ในส่วนของประชาชน ทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านกิจการพลเรือน จะทำหน้าที่ช่วยเหลือให้ประชาชน มีความรู้ ความเข้าใจต่อระบบการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยผ่านกิจกรรมมวลชนในท้องถิ่น

บทบาทของทหารในการดำเนินงานด้านกิจการพลเรือนจึงสามารถเป็นตัวการในการตอบสนองความต้องการดังกล่าวที่จะช่วยให้ระบบการเมืองทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะในเรื่องของความต้องการในการพัฒนาความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐาน ซึ่งประชาชนเคยขาดแคลนและขาดการเหลียวแลจากทางรัฐบาลมาก่อน

ภารกิจของงานกิจการพลเรือนของทหารสามารถตอบสนองความต้องการดังกล่าวได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าซึ่งฝ่ายทหารมีความพร้อมในด้านงบประมาณกำลังพล เครื่องมือเครื่องใช้ สิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้ประชาชนมีความพอใจต่อระบบการเมือง โดยเฉพาะการกลับเข้ามาเป็นฝ่ายรัฐบาลได้ ดังนั้นเมื่อความต้องการของประชาชนได้รับการตอบสนองก็ย่อมทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เมื่อความเป็นอยู่ดีขึ้นประชาชนก็จะให้การสนับสนุนต่อระบบการเมืองมากขึ้น โดยปราศจากการใช้ความรุนแรงเข้าเรียกร้อง สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เกิดความมั่นคงและเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองให้กับระบบการเมือง ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากความต้องการของประชาชนไม่ได้รับการตอบสนองและมีมากเกินไป โดยไม่มีตัวการใดที่จะมา

ทำหน้าที่ดูดซับและกระจายความต้องการเหล่านั้นไปสู่การปฏิบัติแก้ไขแล้ว ก็ย่อมทำให้เกิดความไม่พอใจของประชาชนเกิดขึ้น และหากไม่มีหน่วยงานใดสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ลักษณะดังกล่าวย่อมนำไปสู่ความไร้เสถียรภาพทางการเมืองได้

2. ผลกระทบต่อการพัฒนาทางการเมือง (Political Development)

การเข้ามามีบทบาทของทหารในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการมีส่วนในการพัฒนาทางการเมือง ในลักษณะของการมีส่วนร่วมกับฝ่ายพลเรือนในการพัฒนาประเทศในรูปธรรมของการที่มิได้เข้ามามีอิทธิพลอำนาจในการปกครองโดยตรงดังเช่นอดีตที่ผ่านมา แต่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของรัฐบาลพลเรือน ในการร่วมกันสร้างสรรค์ความเจริญแก่สังคมโดยส่วนร่วมนั้น จะมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ประชาชนมีความตื่นตัวในทางการเมืองมากขึ้น เพราะแต่เดิมนั้นประชาชนมีความเฉยเมยต่อระบบการเมือง ไม่เข้าใจว่าการเมืองมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของตนอย่างไร และตนเองจะสามารถเข้าไปมีอิทธิพลต่อการเมือง เพื่อให้การเมืองตอบสนองความต้องการของตนได้ หากแต่เมื่อฝ่ายทหารมีการประกาศนโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ และ แผนรุกรทางการเมืองเพื่อยุติสงครามคอมมิวนิสต์นั้น ได้มีผลให้ทหารต้องขยายงานด้านกิจการพลเรือนออกไป ซึ่งงานกิจการพลเรือนดังกล่าวมีขอบเขตกว้างขวางมาก ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม จิตวิทยา ซึ่งจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับ การดำเนินงานของทุก ๆ ฝ่าย และความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างมาก จึงทำให้เกิดกระตุ้นให้ประชาชนมีความเข้าใจว่าตนเองมีบทบาทอย่างไร ในทางการเมือง ที่จะได้รับการเหลียวแลเอาใจใส่จากรัฐบาล การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะช่วยทำให้ระบบการเมืองมีการพัฒนาและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง รวมทั้งกระตุ้นให้ประชาชนมีความสนใจในการปฏิบัติงานของรัฐบาลต่อการพัฒนาชนบทมากยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น การเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาทางการเมือง โดยอาศัยงานด้านกิจการพลเรือนนั้น ยังช่วยให้ระบบการเมืองมีความสามารถ (Capacity) เพิ่มมากขึ้น ในการแจกแจงทรัพยากรที่มีค่าทางสังคมให้เป็นธรรม หน่วยงานด้านกิจการพลเรือนจะช่วยตรวจสอบและ

กระตุ้นให้หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบได้ตื่นตัวและดำเนินการให้บริการแก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งช่วยกระตุ้นให้เกิดการช่วยเหลือของหน่วยงานของรัฐต่อประชาชนในลักษณะของความช่วยเหลือเฉพาะด้าน เฉพาะพื้นที่ ตามความต้องการและความเดือดร้อนของประชาชน ลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดการจำแนกแยกแยะหน้าที่ (Differentiation) ของระบบการเมืองในการตอบสนองต่อข้อเรียกร้องต่าง ๆ อันจะช่วยให้ระบบการเมืองพัฒนาตนเองมากขึ้น

3. ผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตย (Democracy Development)

กล่าวได้ว่าการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของทหารโดยผ่านสายงานด้านกิจการพลเรือนนั้น ก็เพื่อให้เกิดความมั่นคงของประเทศและความมั่นคงของระบบการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยเฉพาะการเอาชนะคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อส่วนรวมนั้น จะต้องหันมาพัฒนาอุดมการณ์ประชาธิปไตยให้เข้มแข็งและทหารเองได้ยอมรับว่าการพัฒนาประชาธิปไตยเป็นหนทางเดียวที่จะเอาชนะคอมมิวนิสต์ได้

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยจำเป็นอย่างไรที่ประชาชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการเมืองการปกครอง เพราะแต่เดิมนั้นประชาชนโดยทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจต่อระบบการเมืองการปกครองน้อยมาก เนื่องจากเห็นว่าเป็นเรื่องไกลตัวและเป็นเรื่องของข้าราชการที่มีความรู้ความสามารถดีกว่าตนเอง หากแต่จากนโยบายด้านกิจการพลเรือนทั้งของกองทัพและ กอ.รมน. ได้เน้นในเรื่องของการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาความคิดดังกล่าวออกไปทั้งในหมู่ข้าราชการและประชาชนในท้องถิ่นชนบทและในเมือง

ระบอบประชาธิปไตยจะพัฒนาได้ก็ต่อเมื่อประชาชนมีความสนใจทางการเมืองและมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนั้น การที่ทหารและฝ่ายพลเรือนในท้องถิ่นได้ร่วมกันอบรมและจัดตั้งมวลชนประชาธิปไตยขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งจัดกิจกรรมเสริมการพัฒนาประชาธิปไตย เพื่อให้เวทีฝึกทดลองปฏิบัติประชาธิปไตย การเน้นความตื่นตัวและมีความสนใจทางการเมือง เช่น กระตุ้น

ให้ประชาชนได้เรียนรู้ในเรื่องของกติกาทางการเมือง การไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง การรู้จักสิทธิและหน้าที่พลเมืองดี

นอกจากนี้การได้มีการจัดตั้งมวลชนเพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนาและเผยแพร่อุดมการณ์ประชาธิปไตยออกไปอย่างกว้างขวางนั้น ได้ก่อให้เกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนของสมาชิกเหล่านั้น เช่น ราษฎรในหมู่บ้าน อปป. สมาชิก กนช. สมาชิก ทสปช. การรวมตัวกันนอกเหนือจากเพื่อการรักษาความมั่นคงแล้ว ยังมุ่งเน้นไปในเรื่องของการร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันเป็นกลุ่มก้อน แม้ว่าจะยังไม่มีลักษณะของการเป็นกลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) ที่ชัดเจนก็ตาม แต่ก็ได้กระตุ้นให้สมาชิกของกลุ่มมองปัญหาของกลุ่มของตนเป็นส่วนรวม ยอมรับการแก้ไขปัญหาเพื่อสังคมส่วนรวม มากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัวหรือเฉพาะบุคคล และเรียกร้องความต้องการ การแก้ไขปัญหาเพื่อส่วนรวมเป็นสำคัญ

ลักษณะดังกล่าวเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าสอดคล้องต่อการรวมตัวกันเพื่อรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม (Interest Aggregation and Interest Articulation) ในลักษณะหนึ่งด้วย และทำให้สมาชิกส่วนใหญ่สนใจกับระบบการเมืองมากยิ่งขึ้น ดังนั้นบทบาทของทหารในการมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะด้านการเมืองดังได้กล่าวมา จึงมีส่วนช่วยส่งเสริมต่อการพัฒนาประชาธิปไตยให้พัฒนาไปยิ่งขึ้น แม้ว่าโดยความสำเร็จส่วนใหญ่แล้วฝ่ายพลเรือนมีส่วนช่วยผลักดันเป็นอย่างมาก

ข้อเสนอแนะ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าการที่ทหารนำเอานโยบายด้านกิจการพลเรือนมาปฏิบัตินั้น ทำให้ทหารมีบทบาทสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมมาเป็นเวลากว่า 10 ปี นั้น ทำให้ทหารได้มีโอกาสเรียนรู้ และมีเงื่อนไขในการเข้ามามีบทบาททางการเมืองได้อย่างชอบธรรม ดังนั้นสถาบันทหารจึงสามารถแสดงบทบาท

ของตนทั้ง ในฐานะที่เป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์และกลุ่มอิทธิพลที่คอยผลักดันการปฏิบัติงาน การติดตามตรวจสอบ การดำเนินงาน ให้เป็นไปตามนโยบายหลักด้านความมั่นคงและนโยบายเศรษฐกิจที่สำคัญ โดยมีผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติเป็นหลัก และยัง ได้แสดงบทบาทในฐานะที่เป็นพลังพัฒนาสังคมที่ผลักดันให้ก้าวหน้า มีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้และความเข้าใจในส่วนพื้นฐานของสังคม

ดังนั้นการที่สถาบันทหารจะสามารถ เป็นแกนนำและเป็นผู้ช่วยฝ่ายพลเรือน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ได้จึงจำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุงการดำเนินบทบาทของตนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ ถ้าฝ่ายทหารสามารถแก้ไขภาพพจน์ดั้งเดิมที่ยึดติดอยู่กับการใช้อำนาจเผด็จการ เข้าควบคุมการบริหารงานของฝ่ายพลเรือน สกัดกั้นการพัฒนาประชาธิปไตยและแทรกแซงทางการเมือง เพื่อผลประโยชน์ของตน และสามารถสร้างความชอบธรรมให้กับบทบาทใหม่ในการเป็นนักพัฒนาสังคมได้แล้ว โอกาสที่ฝ่ายทหารและพลเรือนจะพัฒนาความร่วมมือกันในการพัฒนาสังคมไทยและสถาปนารูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพก็จะเป็นสิ่งที่จะสามารถกระทำได้

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษา ได้พบลักษณะหรือรูปแบบของความร่วมมือประสานงานกันระหว่างฝ่ายทหารกับพลเรือนที่น่าสนใจคือ แนวทางของการสร้างบทบาทในด้านงานกิจการพลเรือนของทหารเพื่อนำการพัฒนาประเทศ ที่เปิดโอกาสให้ทหารเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ประกอบกับหลักนิยมและนโยบายภายในของทหารที่เน้นการใช้ศักยภาพต่าง ๆ ที่ทหารมีอยู่ไปในการพัฒนาประเทศ ตลอดจนการสร้าง ความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างทหารกับประชาชน ดังนั้นการดำเนินงานในด้านงานกิจการพลเรือนที่ผู้ศึกษานำมาศึกษาเฉพาะด้านของการอบรมและจัดตั้งมวลชนให้เป็นแกนนำในการพัฒนาและขยายอุดมการณ์ประชาธิปไตย จึงเป็นรูปแบบหนึ่งของบทบาทในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทางการเมืองรูปแบบหนึ่งของสถาบันทหารด้วย

จากแนวทางของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับพลเรือนดังกล่าว นำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับพลเรือนที่มีความชัดเจนมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ทหารได้พัฒนารูปแบบ

ของความสัมพันธ์กับฝ่ายพลเรือน ในลักษณะของการเข้าไปร่วมกันจัดการกับปัญหาพื้นฐานของสังคมไทย ร่วมกัน โดยอาศัยสายงานด้านกิจการพลเรือนเป็นจุดเชื่อมโยง ซึ่งประเด็นที่ผู้ศึกษานำมาศึกษาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการนำนโยบายด้านกิจการพลเรือนของทหาร โดย กอ.รมน.ภาค 3 มาศึกษา ที่เน้นในเรื่องของการให้การเรียนรู้ทางการเมือง การกระตุ้นให้มีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง และการพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันทางการเมืองพื้นฐานในท้องถิ่น อันเป็นบทบาทที่สอดคล้องกับการพัฒนาทางการเมืองเท่านั้น ซึ่งเมื่อได้ศึกษาอย่างกว้างขวางออกไปแล้วจะพบว่าการนำเอางาน กิจการพลเรือนของทหารมาปฏิบัตินั้นสามารถก่อให้เกิดผลกระทบของบทบาททหารต่อการเมืองไทย ได้ในอีกหลายประการ เช่น การพัฒนาบทบาทของทหารในทางการเมืองมากขึ้นหรือไม่ จึงเป็นสิ่งที่สนใจที่นำไปสู่การศึกษาหาข้อเท็จจริงต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย